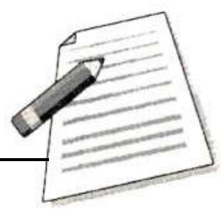

Notes

ଯେମିତି ହେଉ, ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ବିନା ମନୁଷ୍ୟ ସମାଜ ମଧ୍ୟରେ ଏକତ୍ରିତ ଭାବେ ବଞ୍ଚିବା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ କି ଗ୍ରହଣଯୋଗ୍ୟ ନୁହେଁ । ପୁନଶ୍ଚ ନିଜର ପରିସର ଓ ଅନ୍ୟ ପରିସରର କାର୍ଯ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ସର୍ବଦା ପାର୍ଥକ୍ୟ ଦେଖିବା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ଏହା କୁହାଯାଇପାରେ, ତୁମର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତା ଅଛି । ତୁମର ହାତ ହଲାଇବା ଶେଷ ହୁଏ ଯେଉଁଠାରୁ ମୋର ନାକ ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତାକୁ ସମସ୍ତଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଉପଭୋଗ କରାଯାଇ ପାରିବ ଯେତେବେଳେ ଏହାର ଯୁକ୍ତିସଙ୍ଗତ ପ୍ରତିବନ୍ଧକର (Reasonable restraints) ଉପସ୍ଥିତି ରହିବ । ଏହା ହେଉଛି ସକାରାତ୍ମକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତା (Positive liberty) । ଏହି ଚିନ୍ତାଧାରା ପୁନଶ୍ଚ କୁହେ, ସ୍ୱାଧୀନତା ହେଉଛି ଜଣଙ୍କର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଭାବନା । ହାରୋଲ୍ଡ ଜେ ଲାସ୍କି (Harold J Laski) ଏହି ମତବାଦକୁ ସମର୍ଥନ କରନ୍ତି । ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱର ପୂର୍ଣ୍ଣବିକାଶ ପାଇଁ ସ୍ୱାଧୀନତାର ଆବଶ୍ୟକତା ଏକ ସୁଯୋଗ ଅଟେ, ଯାହାକୁ ଇତିହାସ ଦେଖିଛି । ଅଧିକାଂଶ ସ୍ୱାଧୀନତାପ୍ରେମୀ ଅଳ୍ପ ସଂଖ୍ୟକ ସ୍ୱାଧୀନତାପ୍ରେମୀ ଉପରେ ଆଇନର ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ଲଗାଇବା ପାଇଁ ଚାହାଁନ୍ତି, ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ଉଦାରବାଦୀମାନେ ସକାରାତ୍ମକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତାକୁ ସମର୍ଥନ କଲେ ।

୧.୩.୩.୧ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତାର ସୁରକ୍ଷାର ଉପାୟ (Safeguards of liberty)

ସମ୍ବିଧାନରେ ନାଗରିକମାନଙ୍କର ଅଧିକାର ବିଷୟରେ ଘୋଷଣା ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତାର ସୁରକ୍ଷାର ଏକ ଗୁରୁତ୍ୱ ଭାବରେ ବିଚାର କରାଗଲା । ଏହା ମାଧ୍ୟମରେ ନାଗରିକମାନଙ୍କର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତା ଉପରେ ସରକାର ହସ୍ତକ୍ଷେପରେ ଅଙ୍କୁଶ ଲଗାଇ ଦିଆଯାଇପାରେ । ନିରପେକ୍ଷ ନ୍ୟାୟପାଳିକା ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତାର ତତ୍ତ୍ୱାବଧାରକ ରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟ କରେ ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ଏହା ବ୍ୟତୀତ ନାଗରିକମାନଙ୍କର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତାର କୌଣସି ଅର୍ଥ ନ ଥାଏ ।

କ୍ଷମତାର ବିକେନ୍ଦ୍ରିକରଣ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତାର ଅନ୍ୟ ଏକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ସୁରକ୍ଷା । କ୍ଷମତାର ଏକତ୍ରୀକରଣ ସ୍ୱେଚ୍ଛାଚାରିତା ବୃଦ୍ଧି କରିବାର ଇତିହାସ ମୂକସାକ୍ଷୀ ରହିଛି ।

କ୍ଷମତାର ପୃଥକୀକରଣ ଯଥା, କାର୍ଯ୍ୟପାଳିକା, ବ୍ୟବସ୍ଥାପିକା ଓ ନ୍ୟାୟପାଳିକା ମଧ୍ୟରେ କ୍ଷମତାର ପୃଥକୀକରଣ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତା ପ୍ରତି ଏକ ମୁଖ୍ୟ ସହଯୋଗୀ ଅଟେ । ମଣ୍ଟେସ୍କ୍ୟୁ ଙ୍କ ମତରେ "କ୍ଷମତା କ୍ଷମତା ଉପରେ ଅଙ୍କୁଶ ଲଗାଇବା ଉଚିତ ।" ("Power should be a check on power.")

ଆଇନର ଶାସନ କିମ୍ବା ଆଇନର ଆଖିରେ ସମାନ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତାର ଏକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ସୁରକ୍ଷା ଅଟେ । ଜାତି, ବର୍ଣ୍ଣ ଓ ଶ୍ରେଣୀ ନିର୍ବିଶେଷରେ ଏହା ଏକ ଆତ୍ମରକ୍ଷାର ଉପାୟ ଅଟେ ।

ସାମାଜିକ ନ୍ୟାୟର ମାନ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କିମ୍ବା ସାମାଜିକ ଓ ଅର୍ଥନୈତିକ ସୁବିଧା ସୁଯୋଗର ପ୍ରସାରଣ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତା ପାଇଁ ବିଶେଷ ଉପଯୋଗୀ ଅଟେ । ଯଦି ସୁବିଧା ସୁଯୋଗ ଅଳ୍ପ ସଂଖ୍ୟକଙ୍କ ପାଇଁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ହୁଏ, ତେବେ ଫଳପ୍ରଦ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତା ସଂଖ୍ୟାଗରିଷ୍ଠ ପାଇଁ ମୂଲ୍ୟହୀନ ହୋଇପଡ଼ିବ ।

ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତାର ସୁରକ୍ଷା ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଶୃଙ୍ଖଳିତ ରାଜନୈତିକ ଦଳର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି ।

ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ଅନୁଷ୍ଠାନ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତାର ସୁରକ୍ଷାର ଅନୁପଯୁକ୍ତ ଯଦି ନାଗରିକମାନେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତାର ସୁରକ୍ଷାର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଦାୟିତ୍ୱ ଗର୍ବର ସହିତ ନ ନେବେ । ବ୍ୟକ୍ତି ସର୍ବଦା ଦେଖିବା ଉଚିତ, ଯେପରି ସେମାନଙ୍କର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତା କାହାଦ୍ୱାରା ହସ୍ତକ୍ଷେପ ନ ହୁଏ । କୁହାଯାଏ ଯେ, ଚିରନ୍ତନ ସତର୍କତା ବା ଜାଗୃତି ହେଉଛି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତାର ମୂଲ୍ୟ (Eternal vigilance is the price of Liberty.) ।

ବିଷୟ ଭିତ୍ତିକ ପ୍ରଶ୍ନାବଳୀ ୧.୩

ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ପୂରଣ କର ।

(କ) ରାଷ୍ଟ୍ର ଶବ୍ଦଟି ପ୍ରଥମେ __________ ଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ବ୍ୟବହାର ହୋଇଥିଲା । (ପ୍ଲେଟୋ, ମାକିଆଭେଲି, କୌଟିଲ୍ୟ)

(ଖ) ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତା ଶବ୍ଦଟି __________ ଭାଷା ଲିବର ଶବ୍ଦରୁ ଆସିଅଛି । (ଗ୍ରୀକ୍, ରୋମାନ୍, ଲାଟିନ୍)

(ଗ) __________ ଉଦାରବାଦ ନକାରାତ୍ମକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତାର ପୃଷ୍ଠପୋଷକ । (ପ୍ରାରମ୍ଭିକ, ଆଧୁନିକ, ଉଦାରବାଦୀ)

(ଘ) ଅଧିକାଂଶ ସ୍ୱାଧୀନତାପ୍ରେମୀ ଆଇନର ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ଚାହାଁନ୍ତି __________ ସଂଖ୍ୟକ ସ୍ୱାଧୀନତାପ୍ରେମୀ ଉପରେ । (ସମସ୍ତ, ଅଳ୍ପ, ଜମା ନୁହେଁ)

(ଙ) ଚିରନ୍ତନ __________ ହେଉଛି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତାର ମୂଲ୍ୟ । (ସତର୍କତା, ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତା, ସ୍ୱାଧୀନତା)

୧.୪ ନ୍ୟାୟ ଓ ଏହାର ନାଗରିକ ଏବଂ ରାଷ୍ଟ୍ର ପ୍ରତି ପ୍ରାସଙ୍ଗିକତା

ନ୍ୟାୟ ଶବ୍ଦଟି ଲାଟିନ୍ ଭାଷା ନାଶ୍ ଶବ୍ଦରୁ ଆସିଅଛି, ଯାହାର ଅର୍ଥ ବନ୍ଧନ ବା ସଂଯୋଗ । ତେଣୁ ନ୍ୟାୟର ଅର୍ଥ ସଂଯୁକ୍ତ କରିବା ବା ଏକତ୍ର କରିବା । ଇ.ବାର୍କର (E. Barkar) ଙ୍କ ମତରେ ନ୍ୟାୟ ରାଜନୈତିକ ମୂଲ୍ୟର ପୁନଃସ୍ଥାପନ ଓ ସଂଯୋଗ କରିବାର ଏକ ମାଧ୍ୟମ ଅଟେ । ନ୍ୟାୟର ସର୍ବୋତ୍କୃଷ୍ଟ ସଂଜ୍ଞା ହେଲା – "ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସମସ୍ତଙ୍କର ପ୍ରାପ୍ୟ ପ୍ରଦାନ କରିବା", "render to everyone him /her due." ।

୧.୪.୧ ନ୍ୟାୟର ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ :

ଆମେ ନ୍ୟାୟର ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରଶ୍ନାବଳୀକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିବା ବେଳେ ଅନେକଗୁଡ଼ିଏ ମତାମତ ପାଇ ପାରିବା । ଏଠାରେ ବଣ୍ଟନ ନ୍ୟାୟର ପ୍ରସଙ୍ଗକୁ ଆସିବା– ଗୋଟିଏ ସମାଜରେ ରୋଜଗାର କିମ୍ବା ସାମାଜିକ ସ୍ଥିତିର ସଠିକ୍ ମୂଲ୍ୟାୟନ କ'ଣ ରହିବା ଆବଶ୍ୟକ ? ଗୋଟିଏ ସମାଜ ମଧ୍ୟରେ ବଣ୍ଟନ ନ୍ୟାୟ / ସାମାଜିକ ନ୍ୟାୟର ଦୁଇଟି ମୁଖ୍ୟ ଦିଗ ରହିଛି, ଗୋଟିଏ ହେଲା ଯୋଗ୍ୟତା ଓ ଅନ୍ୟ ଦିଗଟି ହେଲା ଆବଶ୍ୟକ ଓ ସମାନତା ।

୧.୪.୨ ଯୋଗ୍ୟତା :

ପ୍ରଥମ ଦିଗ ଅନୁସାରେ ଯୋଗ୍ୟତାକୁ ନେଇ ମନୁଷ୍ୟର ସାମାଜିକ ସ୍ଥିତି ଓ ଅର୍ଥନୈତିକ ସ୍ଥିତିର କଳନା କରାଯିବ । ବ୍ୟକ୍ତି ଯେଉଁ ସମୟରେ ନିଜର ବୃତ୍ତି ଓ ସୁବିଧା ସୁଯୋଗର ସମାନତା ବିଷୟରେ କୁହେ, ସେ ସମୟରେ ଯୋଗ୍ୟତା କଥା ମନକୁ ଆସେ । ସେ ସମୟରେ ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠେ, ଯୋଗ୍ୟତା ବା ଗୁଣକୁ କିପରି ମପାଯାଇ ପାରିବ ? ଉଦାରବାଦୀମାନଙ୍କ ମତରେ ମୁଦ୍ରା ହେଉଛି ମୁକ୍ତ ବଜାରର ପ୍ରକୃତ ମାନଦଣ୍ଡ ଯାହାଦ୍ୱାରା ଅନ୍ୟର ମୂଲ୍ୟକୁ ଜଣେ ଅତିକ୍ରମ କରିପାରିବ । ସମାଜବାଦୀମାନଙ୍କ ମତରେ ବଜାର ଅନେକ ସମୟରେ ସାମାଜିକ ପରିବେଶ ଓ ସମୟ ଅନୁସାରେ ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇଥାଏ, ଯେଉଁଥିରେ ଯୋଗ୍ୟତାର କୌଣସି ସମ୍ପର୍କ ନ ଥାଏ ।

୧.୪.୩ ଆବଶ୍ୟକ ଓ ସମାନତା :

ଦ୍ୱିତୀୟ ଦିଗ ଅନୁସାରେ ଦ୍ରବ୍ୟ ଓ ସ୍ଥିତି ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ ହେବା ଉଚିତ ବ୍ୟକ୍ତିର ଆବଶ୍ୟକତା ନେଇ, କିନ୍ତୁ ଆବଶ୍ୟକତାକୁ କିପରି ବୁଝାଯାଇପାରିବ ? ସମସ୍ତେ ଖାଦ୍ୟ, ବସ୍ତ୍ର ଓ ବାସଗୃହ କୁ ସମର୍ଥନ କରନ୍ତି– ଏହାକୁ

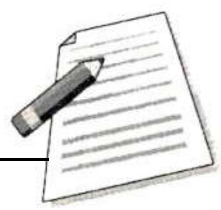

Notes

ଛାଡ଼ିଦେଲେ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ବୁଝାମଣା ନ ଥାଏ । ମାର୍କ୍ସବାଦ ବିଶ୍ୱାସ କରେ ଯେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ୟକ୍ତି ନିଜର ଆବଶ୍ୟକତାକୁ ବୁଝାଇବା ଉଚିତ ଓ ପ୍ରଜ୍ୟାପ୍ତ ପରିମାଣର ସମ୍ପଦ କମ୍ୟୁନିଜିମ୍ ଅଧୀନରେ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇପାରେ, ଯାହା ସମସ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କର ସବୁ ଆବଶ୍ୟକତା ପୂରଣ ହୋଇପାରିବ । ତଥାପି ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ମତରେ ଆବଶ୍ୟକତା ଦୁଇଟି ଅନୁଷ୍ଠାନ ଦ୍ୱାରା ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହୋଇପାରେ, ତାହାହେଲା - ଜନମଙ୍ଗଳ ରାଷ୍ଟ୍ର ଓ ବଜାର । କିଛି ଆବଶ୍ୟକତା ଜନମଙ୍ଗଳ ରାଷ୍ଟ୍ର ମାଧ୍ୟମରେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହେଲାବେଳେ ଅନ୍ୟ ସବୁ ବଜାର ଦ୍ୱାରା ସ୍ଥିରିକୃତ ।

୧.୪.୪ ସୁବିଧା ସୁଯୋଗର ସମାନତା :

ସମାନତାର ଅର୍ଥ ନୁହେଁ ସମାନ ପୁରସ୍କାର ବା ସମାନ ବ୍ୟବହାର । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ ଉତ୍ତରର ମାନ ନିରୂପଣ ବ୍ୟତିରେକେ ଯଦି ସମସ୍ତ ଛାତ୍ରଙ୍କୁ ଷାଠିଏ ପ୍ରତିଶତ ନମ୍ବର ଦିଆଗଲା, ତାହା ସମାନତା ନୁହେଁ, ଯିଏ ପ୍ରକୃତରେ ଉନ୍ନତମାନର ଲେଖା ଲେଖିଥିବ ସେ ଅଧିକ ନମ୍ବର ପାଇବ । ଏହା ସମାନତା ସହିତ ସମଯୋଗୀ ଅଟେ । ଗୋଟିଏ ସମାଜରେ କିଛି ଲୋକ ଅଧିକ ରୋଜଗାର କରିଥା'ନ୍ତି ଓ କିଛି ଲୋକ କମ୍ ରୋଜଗାର କରିଥା'ନ୍ତି । ତାହା ସତ୍ତ୍ୱେ ଏହି ପରିସ୍ଥିତି ସମାନତାକୁ ଅବମାନନା କରେନାହିଁ ଯଦି ଦୁଇଟି ସର୍ତ୍ତକୁ ପୂରଣ କରିହେବ ।

(କ) ବିଶେଷ ସୁବିଧା ସୁଯୋଗର ଅନୁପସ୍ଥିତି, (ଖ) ସମାନ ସୁବିଧା ସୁଯୋଗ ।

(କ) ବିଶେଷ ସୁବିଧା ସୁଯୋଗର ଅନୁପସ୍ଥିତି ସମାନତାକୁ ମଜବୁତ୍ କରେ । ବିଶେଷ ସୁବିଧା ସୁଯୋଗ ଅସମାନତା ବଢ଼ିବାରେ ସୁଯୋଗ ଦିଏ । ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଯେଉଁ ସୁବିଧା ସୁଯୋଗ ଦିଆଯାଇଛି, ଜଣକୁ ତା'ଠାରୁ ଅଧିକ ସୁଯୋଗ ଦେବା ଠିକ୍ ନୁହେଁ । ବିଶେଷ ସୁବିଧା ଅସମାନତା ସୃଷ୍ଟିକରେ ଏବଂ ସମାନତା ପ୍ରତି ବିପଦ ସୃଷ୍ଟି କରେ ।

(ଖ) ସମାନ ସୁବିଧା ସୁଯୋଗର ଅର୍ଥ ହେଉଛି, ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସରକାରୀ କାର୍ଯ୍ୟାଳୟ ଓ ସରକାରୀ ସ୍ଥିତିରେ ସମାନ ସୁଯୋଗ ଦେବା ଉଚିତ । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ ସର୍ବଭାରତୀୟ ଲୋକସେବା ଆୟୋଗ ଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ ବେସାମରିକ ପ୍ରଶାସନିକ ପରୀକ୍ଷାରେ ସମସ୍ତ ଭାରତୀୟମାନଙ୍କୁ ସମାନ ସୁବିଧା ସୁଯୋଗ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଏ । ଯେକୌଣସି ଭାରତୀୟ ଯେକୌଣସି ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରୁ ସ୍ନାତକ ଡିଗ୍ରୀ କରିଥିବ ସେ ପରୀକ୍ଷା ଦେଇପାରିବ ।

ସମଗୁଣ ବିଶିଷ୍ଟ ସମାନତାର ସୁବିଧା ସୁଯୋଗ ହେଉଛି ସମାନତାର ପ୍ରାରମ୍ଭିକ ଅବସ୍ଥା । ସମସ୍ତେ ପ୍ରାରମ୍ଭିକ ଅବସ୍ଥାରେ ଗୋଟିଏ ସୁଯୋଗ ନେବା ଉଚିତ । ପରେ ଜୀବନଯାତ୍ରାର ଆରମ୍ଭ ହୋଇପାରେ । କିଛି ପ୍ରଥମେ ଆସିଥା'ନ୍ତି, କିଛି ଦ୍ୱିତୀୟରେ ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନେ ପରାଜିତ ହୁଅନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଏହା ସମାନତାର ଅବମାନନା ହୁଏନାହିଁ । ଅନେକ ଲୋକମାନେ ବୁଝିଥା'ନ୍ତି ଯେ ଯେତେବେଳେ ଦଳିତ, ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି ନିଯୁକ୍ତିର ସଂରକ୍ଷଣ ଦ୍ୱାରା ନିଜର ସାମାଜିକ ସ୍ଥିତିର ଅଭାବ ପୂରଣ କରିପାରନ୍ତି ସେ ସମୟରେ ସମାନତାର ଅବସ୍ଥାକୁ ଲାଭ କରାଯାଇ ପାରିବ ।

୧.୪.୫ ସର୍ବଶେଷ ଫଳାଫଳ (Overall Results) :

ଏହା ଏକ ଅନ୍ୟ ଧରଣର ନ୍ୟାୟ ଯାହା ଯୋଗ୍ୟତା କିମ୍ବା ଆବଶ୍ୟକତାକୁ ଗ୍ରହଣ କରେନାହିଁ । ଏହା ସର୍ବଶେଷ ଫଳାଫଳ ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଇଛି । ଜନ୍ ରାଓ୍ୱଲ (John Rowls) ଙ୍କ ମତବାଦ ଏହାର ଏକ ଅଂଶବିଶେଷ । ସେ ତାଙ୍କର ପୁସ୍ତକ ନ୍ୟାୟର ମତବାଦ (A Theory of Jusatice) ରେ କହିଛନ୍ତି ଯେ ଦ୍ରବ୍ୟ ହାସଲ କରିବା ପାଇଁ ଅସମାନତାକୁ ଅନୁମତି ଦିଆଯିବ ଯଦି ସେହି ଅସମାନତା ସମାଜର ତଳସ୍ତରର

ବ୍ୟକ୍ତିର ଉନ୍ନତି କଳ୍ପେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିବ । ଅନ୍ୟ ଅର୍ଥରେ ସମାଜର ନ୍ୟାୟର ଅସମାନତାକୁ ଉଚିତ କୁହାଯିବ ଯଦି ସେହି ଅସମାନତା ସମାଜର ଜଳସ୍ତରର ବ୍ୟକ୍ତିର ଉନ୍ନତି କରିପାରୁଥିବ । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ, ଜଣେ ପ୍ରଫେସରର ଅଧିକ ଆୟକୁ ଉଚିତ ମନେ କରିବା ଯଦି ଏହା ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ବା ପରୋକ୍ଷରେ ରାଜମିସ୍ତ୍ରୀର ଉନ୍ନତି କରିପାରୁଥିବ ।

ଅପର ପକ୍ଷରେ ଦାର୍ଶନିକ ନୋଜିକ୍ (Nozick) ନ୍ୟାୟର ପାରମ୍ପରିକ ଅର୍ଥ ସପକ୍ଷରେ ମତ ବ୍ୟକ୍ତ କରିଅଛନ୍ତି ଯାହା ଆଇନ ଓ ଅଧିକାର ପାଇଁ ସମ୍ମାନ ପରି । ଅଧିକାର ଅର୍ଥ ପ୍ରଥାସମ୍ମତ ଅଧିକାର । ଏହି ମତବାଦ ଅନୁସାରେ ଲୋକମାନଙ୍କର ପ୍ରାକୃତିକ ଅଧିକାର ରହିଛି ଯଥା ସମ୍ପତ୍ତିଗତ ଅଧିକାର । ଏହିସବୁ ଅଧିକାର ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଛି କାରଣ ସେମାନେ ମନୁଷ୍ୟ ଅଟନ୍ତି । ନୋଜିକ୍ ଙ୍କ ମତରେ କେହି ନୁହେଁ, ରାଷ୍ଟ୍ର ମଧ୍ୟ ନୁହେଁ; ଏହି ଅଧିକାରକୁ ଅତିକ୍ରମ କରିପାରିବ ।

ନ୍ୟାୟ ଏକ ଗତିଶୀଳ ତତ୍ତ୍ୱ । ଏହା ପ୍ରାଚୀନ କାଳରୁ ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପରିବର୍ତ୍ତିତ ହୋଇ ଆସୁଅଛି । ନ୍ୟାୟର ସର୍ବଶେଷ ଶବ୍ଦ କୁହାଯାଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ନ୍ୟାୟ ଏକ ତତ୍ତ୍ୱ, ଯାହା ଘୂର୍ଣ୍ଣନ ଅଟେ ।

୧.୪.୬ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତା ଓ ସମାନତା ସହିତ ନ୍ୟାୟର ସମ୍ପର୍କ :

ଅଠରଶହ ଶତାବ୍ଦୀର ଦାର୍ଶନିକ ଲର୍ଡ଼ ଏକ୍ଟନ (Lord Acton), ଆଲେକ୍ସ ଡ. ଟକ୍ବେଭେଲି (Alexis de Tocqueville) ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତା ଓ ସମାନତାକୁ ପରସ୍ପର ବିରୋଧୀ ବୋଲି ମନେ କରନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ମତରେ ସମାନତା ଉପରେ ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ୱ ପ୍ରଦାନ କଲେ ଏହା ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତାକୁ ଗୋଳିଆ କରି ପକାଇବ । ପରବର୍ତ୍ତୀ ଅବସ୍ଥାରେ ଅନେକ ଦାର୍ଶନିକ ଏହାକୁ ସମର୍ଥନ କରିଥିଲେ । ଜନମଙ୍ଗଳ ରାଷ୍ଟ୍ର ଦ୍ୱାରା ବର୍ଦ୍ଧିତ କର ସମ୍ପତ୍ତି ଥିବା ଲୋକମାନଙ୍କର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତାର ଅବମାନନା କରୁଥିବା ମନେ କରାଯାଇଥିଲା । ତଥାପି ବର୍ଦ୍ଧିତ ଟିକସ ସମାଜର ଗରିବ, ଅସହାୟ, ବେରୋଜଗାରୀ, ଭିନ୍ନକ୍ଷମ ଓ ବୃଦ୍ଧ ଲୋକମାନଙ୍କର ଉନ୍ନତି କଳ୍ପେ ଅନେକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ କରିବାରେ ସକ୍ଷମ ହୋଇଥିଲା । ଏହିପରି ଏକ ବିବଦମାନ ପରିସ୍ଥିତିରେ ପ୍ରଚଳିତ ନ୍ୟାୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସ୍ଥିର କରୁଥିଲା ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତା ଓ ସମାନତା ମଧ୍ୟରେ କେଉଁଟି ସଠିକ୍ ମିଶ୍ରଣ ଅଟେ । ତେଣୁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତା ଓ ସମାନତା ନ୍ୟାୟର ଦୁଇଟି ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗୀ । ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତା ଓ ସମାନତାର ସର୍ବଶେଷ ଲକ୍ଷ୍ୟ ହେଉଛି ନ୍ୟାୟ ।

ବିଷୟ ଭିତ୍ତିକ ପ୍ରଶ୍ନାବଳୀ ୧.୪

ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ପୂରଣ କର ।

(କ) __________ ଙ୍କ ମତରେ ନ୍ୟାୟ ହେଉଛି ରାଜନୈତିକ ମୂଲ୍ୟର ସଂଯୋଗ । (ପ୍ଲାଟୋ, ଆରିଷ୍ଟୋଟଲ, ବାରକର)

(ଖ) ସମାନତାର ଅର୍ଥ ନୁହେଁ __________ । (ସର୍ବସମ ବ୍ୟବହାର, ସମାନ ସୁଯୋଗ)

(ଗ) ନୋଜିକ୍ ଙ୍କ ପାଇଁ ନ୍ୟାୟର ଅର୍ଥ __________ କୁ ସମ୍ମାନ ଦେବା । (ଅଧିକାର, କର୍ତ୍ତବ୍ୟ, ଆବଶ୍ୟକତା)

(ଘ) ରାଓ୍ୱଲଙ୍କ ମତରେ ଅସମାନତା ଗ୍ରହଣୀୟ, ଯଦି ଏହା __________ ର ଉନ୍ନତି କରେ । (ଧନିକ ଶ୍ରେଣୀ, ମଧ୍ୟବିତ୍ତ ଶ୍ରେଣୀ, ନିମ୍ନମଧ୍ୟବିତ୍ତ ଶ୍ରେଣୀ)

(ଙ) ସମାନତାର ଅର୍ଥ __________ । (ବିଶେଷ ସୁବିଧା ସୁଯୋଗର ଅନୁପସ୍ଥିତି, ସର୍ବସମ ପାରିତୋଷିକ, ସ୍ୱାଧୀନତା)

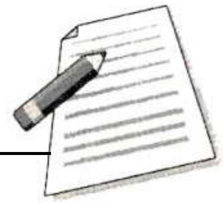

Notes

ତୁମେ କ'ଣ ଶିକ୍ଷା କଲ

- ପ୍ରାଚୀନ ଗ୍ରୀକ୍‌ମାନଙ୍କ ମତରେ ରାଜନୀତି ବିଜ୍ଞାନ ରାଜନୀତି ଦର୍ଶନ ପରି । ସେମାନେ ରାଜନୀତିର ଦାର୍ଶନିକ ତତ୍ତ୍ୱ ଉପରେ ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଉଥିଲେ । ମଧ୍ୟଯୁଗୀୟ ସମୟରେ ରାଜନୀତି ବିଜ୍ଞାନ ଚର୍ଚ୍ଚର ଏକ ଶାଖା ହୋଇଗଲା । ଚର୍ଚ୍ଚର ପ୍ରଭୁତ୍ୱ ନିକଟରେ ରାଜନୈତିକ ପ୍ରଭୁତ୍ୱ ଅଧସ୍ତନ ହୋଇ ରହିଲା ।
- ଆଧୁନିକ ଯୁଗରେ, ରାଜନୀତି ବିଜ୍ଞାନ ବାସ୍ତବ ଓ ନିରପେକ୍ଷ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ ଗ୍ରହଣ କଲା । ଶିଳ୍ପ ବିପ୍ଳବ ଆଧାରରେ ପୁଞ୍ଜିବାଦର ଅଭ୍ୟୁଦୟ ଫଳରେ ରାଷ୍ଟ୍ରର ଭୂମିକାର ଆମୂଳଚୂଳ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘଟିଲା ।
- ରାଜନୀତି ବିଜ୍ଞାନର ବିଷୟ ରାଷ୍ଟ୍ର ଉପରେ ବିଶେଷ ଜ୍ଞାନ ଥିବା ବିଜ୍ଞାନ ରୂପେ ପ୍ରକାଶ ପାଇଲା । ଏହା ସରକାର ଙ୍କ ବିଭିନ୍ନ ବିଭାଗ ଯଥା : ବ୍ୟବସ୍ଥାପିକା, କାର୍ଯ୍ୟପାଳିକା ଓ ନ୍ୟାୟପାଳିକା ବିଷୟରେ ଅଧ୍ୟୟନ କଲା ।
- ଲାସ୍କି ଙ୍କ ମତରେ ରାଜନୀତି ବିଜ୍ଞାନର ଅଧ୍ୟୟନ ପୁରୁଷ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ ଜୀବନକୁ ପ୍ରଭାବିତ କରୁଥିବାବେଳେ ଏହା ଏକ ସଂଗଠିତ ରାଷ୍ଟ୍ର ସହିତ ସମ୍ପର୍କ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରୁଥିଲା ।
- ବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ, ବ୍ୟବହାରିକ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ ରାଜନୈତିକ ଅନୁଷ୍ଠାନର ଅଧ୍ୟୟନରୁ ତାହାର କାର୍ଯ୍ୟକଳାପକୁ ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗୀର ପରିବର୍ତ୍ତନ କଲା ଓ ପୁରୁଷ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ ର ବ୍ୟବହାର ଓ ରାଜ;ନୈତିକ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପର ଅଧ୍ୟୟନ କଲା ।
- ରାଜନୀତି ବିଜ୍ଞାନର ପରିସର ମଧ୍ୟରେ ରାଷ୍ଟ୍ରର ଭୂମିକା, ସରକାରର କାର୍ଯ୍ୟ ଓ ଏହାର ନାଗରିକ ସହିତ ସମ୍ପର୍କ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କଲା ।
- ରାଜନୀତି ବିଜ୍ଞାନ ରାଜନୀତି ଠାରୁ ଅଲଗା ରାଜନୀତି ବିଜ୍ଞାନ ରାଜନୀତିର ଏକ ଅଧ୍ୟୟନ ହେଲାବେଳେ ରାଜନୀତି ପୁରୁଷ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ ମାନଙ୍କର ଅସୁବିଧା ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା କଲା, ଯାହା ରାଜନୈତିକ କ୍ଷମତା ଓ ବିବାଦର ପାରସ୍ପରିକ ଘଟଣା ।
- କ୍ଷମତା ହେଉଛି ଏକ ଦକ୍ଷତା ଯାହା ଅନ୍ୟକୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରେ । କ୍ଷମତା ସହିତ ବୈଧତାର ମିଶ୍ରଣ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଭୁତ୍ୱର ସୃଷ୍ଟି ।
- ସାଧାରଣତଃ ସ୍ୱାଧୀନତାର ଅର୍ଥ ପ୍ରତିବନ୍ଧକର ଅନୁପସ୍ଥିତି, କିନ୍ତୁ ସକାରାତ୍ମକ ସ୍ୱାଧୀନତାର ଅର୍ଥ ଗୋଟିଏ ବ୍ୟକ୍ତିର ସ୍ୱାଧୀନତା ଅଛି, ଗୋଟିଏ କାର୍ଯ୍ୟକାରିତା ପାଇଁ; ଯେଉଁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅନ୍ୟର ସ୍ୱାଧୀନତା ଉପରେ ଆଞ୍ଚ ଆସୁ ନ ଥିବ । ଆଇନ ସ୍ୱାଧୀନତାକୁ ସୁରକ୍ଷିତ କରେ । ସାଧାରଣତଃ ସମାଜରେ ନ୍ୟାୟ ରହିଛି ଯଦି ଏହା ଯୋଗ୍ୟତା ଅନୁସାରେ ପୁରସ୍କୃତ କରୁଥାଏ । ପୁନଶ୍ଚ ନ୍ୟାୟର ସ୍ୱାଧୀନତା ଓ ସମାନତା ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ତମ୍ଭ ଅଟେ ।

ପାଠ୍ୟାନ୍ତ ଅଭ୍ୟାସ

୧। ରାଜନୀତି ବିଜ୍ଞାନର ଅର୍ଥକୁ ବର୍ଣ୍ଣନା କର ?

୨। ରାଜନୀତି ବିଜ୍ଞାନ ଏକ ବିଷୟ ଯାହାର କ୍ରମବିକାଶ ଉପରେ ଏକ ଟିପ୍‌ପଣୀ ଲେଖ ?

୩। ରାଜନୀତି ବିଜ୍ଞାନର ପରିସର ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା କର, ବିଶେଷତଃ ରାଷ୍ଟ୍ରର ଭୂମିକା ଓ ସରକାରର କାର୍ଯ୍ୟକୁ ନେଇ ?

Notes

୪। ରାଜନୀତି ବିଜ୍ଞାନ ଓ ରାଜନୀତି ମଧ୍ୟରେ ପାର୍ଥକ୍ୟ ଦର୍ଶାଅ ?

୫। ବ୍ୟକ୍ତିର ଅଧିକାର ଓ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବିଷରେ ଟିପ୍‌ପଣୀ ଲେଖ ?

୬। ନକାରତ୍ମକ ଓ ସକାରତ୍ମକ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରୁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତାର ଅର୍ଥ ବର୍ଣ୍ଣନା କର ?

୭। ସମାନତାର ସୁବିଧା ସୁଯୋଗ ବିଷୟରେ ତୁମେ କ'ଣ ବୁଝୁଛ ଲେଖ ?

୮। ନ୍ୟାୟର ଅର୍ଥ କ'ଣ ଓ ଏହାର ବିଭିନ୍ନ ଦିଗ ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା କର ?

ବିଷୟ ଭତ୍ତିକ ପ୍ରଶ୍ନାବଳୀର ଉତ୍ତର

୧.୧

(କ) ଅଭିଜ୍ଞତାସିଦ୍ଧ, ଆଦର୍ଶମୂଳକ

(ଖ) ରାଷ୍ଟ୍ର, କ୍ଷମତା

(ଗ) ପଲିସ୍

(ଘ) ଗାରନର

(ଙ) କାପ୍‌ଲାନ

୧.୨

(କ) ଆରିଷ୍ଟୋଟଲ

(ଖ) ବିଜ୍ଞାନ

(ଗ) ମାର୍କସିଷ୍ଟ

(ଘ) ଧୂର୍ତ୍ତତା

୧.୩

(କ) ମାକିଆଭେଲି

(ଖ) ଲାଟିନ୍

(ଗ) ପ୍ରାରମ୍ଭିକ

(ଘ) ଅନ୍ଧ

(ଙ) ସତର୍କତା

୧.୪

(କ) ବାରକର

(ଖ) ସର୍ବସମ ବ୍ୟବହାର

(ଗ) ଅଧିକାର

(ଘ) ନିମ୍ନ ମଧ୍ୟବିତ୍ତ

(ଙ) ବିଶେଷ ସୁବିଧା ସୁଯୋଗର ଆବଶ୍ୟକତା

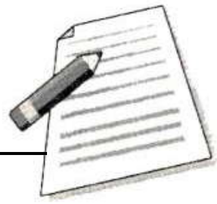

ପାଠ୍ୟାନ୍ତ ଅଭ୍ୟାସ ପାଇଁ ସୂଚନା

(୧) ବିଭାଗ ୧.୧ ଏବଂ ୧.୧.୧

(୨) ବିଭାଗ ୧.୧.୨

(୩) ବିଭାଗ ୧.୩.୧

(୪) ବିଭାଗ ୧.୨

(୫) ବିଭାଗ ୧.୩.୨

(୬) ବିଭାଗ ୧.୩.୩

(୭) ବିଭାଗ ୧.୪.୪

(୮) ବିଭାଗ ୧.୪